

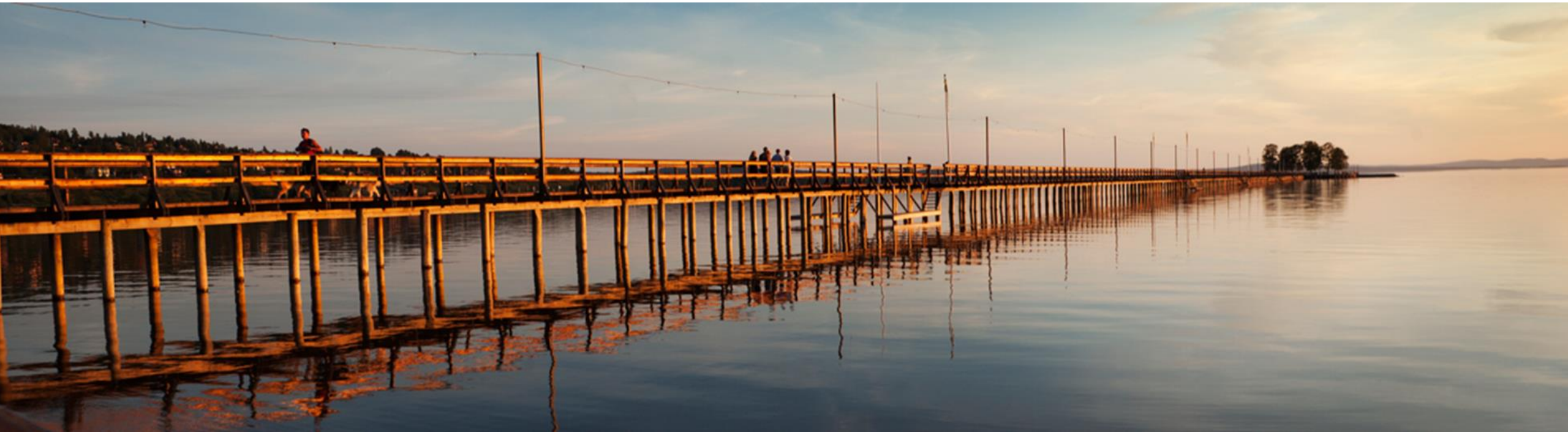
DALALAB

**Summering av lärprojekt:
Platsutveckling och attraktivitet**

September 2025 – mars 2026 (fyra heldagar)

”Hållbar platsutveckling är att skapa attraktiva platser för besökare, boende, företag och investeringar. Arbetet utgår från den specifika platsens förutsättningar, utmaningar och behov.” (Tillväxtverket)

Ur inbjudan

Många regioner, kommuner, städer och orter arbetar aktivt med platsutveckling och attraktionskraft, men frågorna är komplexa. I detta lärprojekt undersöker vi tillsammans och fördjupar vi kunskapen om vad en god livsmiljö/plats är – för olika grupper och i olika delar av länet.

Hur utvecklas platser, av och för vilka? Hur kan exempelvis invånare, föreningsliv, företag och andra viktiga aktörer involveras?

Vilken roll kan kulturen spela?

Vilka medel och metoder är verkningsfulla?

Här diskuteras mål- och värdekonflikter inom exempelvis stad/landsbygd, tillväxt och hållbarhet.

Hur platsens betydelse kan se ut och utvecklas i en allt mer digitaliserad värld är en fråga som kan utforskas inom ramen för lärprojektet, så även frågan om platsutveckling i ljuset av en minskande befolkning.

Och till detta, vad är attraktionskraft och hur kan människor lockas till en plats?

Syfte med lärprojektet

- Gemensamt lärande och utforskande kring frågor om platsutveckling och platsattraktivitet.
- Praktiskt stöd och inspiration.
- Ökad samsyn om utmaningar och utvecklingsbehov, och stärkta förutsättningar för samverkan.

Deltagarna

- Deltagarna har varit kommunala och regionala tjänstepersoner som arbetar med samhällsbyggnadsfrågor, kultur, fritid, kommunikation, näringslivs- och landsbygdsutveckling.
- 14 av 15 kommuner har deltagit i lärprojektet, tillsammans med Länsstyrelsen Dalarna och Region Dalarna.
- Deltagarantalet har legat på omkring 30 personer per träff.

Något deltagarna lyft fram som särskilt positivt är just samtalen och erfarenhetsutbytet över sektorsgränser!

Inledande gemensam inventering: pågående satsningar och goda exempel

Platsmarknadsföring / Placebranding

OM: Kommunikation

- "Livet i Lummerhöjden" (Leksand)
- Positiv kommunikation och bekräftelsearbete (Vansbro)
- Attraktionsfilmer
- Youtube-serie om att flytta till Orsa
- Influencerbesök
- Värden längs vägen

*Kulturdriven
platsutveckling*

Destinationsutveckling

Platsutveckling / Placemaking

VAD: Insatser

HUR: Arbetsformer

- Tillgänglighetsanpassningar
- Torgomvandlingsprocesser
- Grönare centrum
- Lekparker i tätorter
- Handelsområden
- Stärka arrangörer och evenemang
- Utveckla kulturskolan
- Kultursatsningar
- Kulturfond
- Återuppväckelse av specifika platser
- Muralmålningar och lokal kultur
- Dalapop
- Residenskonstnärer och Avesta Art
- Byhotell / Visit Village i Dala-Floda
- Samarbete besöksnäring
- Fiskedestination med sponsring
- Visionsarbete
- Masterplan centrumutveckling
- Planträffar och plansamverkan
- Fysisk planering fokus attraktivt boende
- Sammanhållen exploateringsprocess (Orsa)
- Arbetsgrupper & stadsmiljögrupper
- Delaktighet och inkludering
- Fokusgrupper för medborgardialog
- Temabaserade och återkommande bydialoger

Utmaningar

Infrastruktur

- Kollektivtrafik
- Bostadsbrist, särskilt för barnfamiljer
- Flyttkedjor
- VA-frågor och fritidshusproblematik

Makt, ansvar, samverkan

- Mark- och fastighetsägare
- Tillståndsprocesser och myndighetsutövning
- Möten medborgare/profession
- Struktur för ideellt engagemang
- Samordningsansvar och samarbetsstruktur
- Bred förankring och ansvarsfördelning
- Engagemang från barn/unga

Resurser och resultat

- Resursbrist
- Ekonomiska utmaningar och förväntningar

Övriga skav

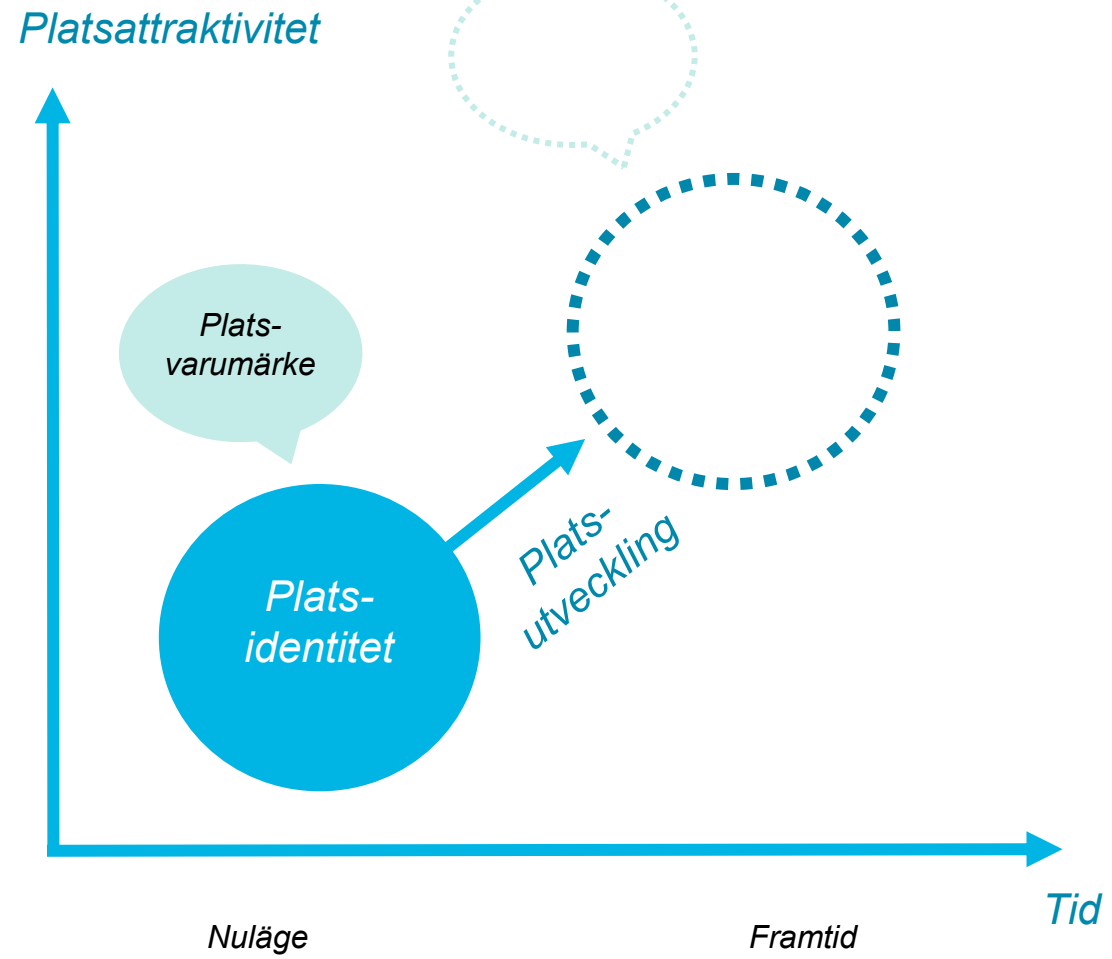
- *Hålla I och hålla ut:* Svårigheter med långsiktighet, gemensamma målbilder I långa processer
- *Lagom är bäst:* Risk för överexploatering
- *Kulturarv vs utveckling:* Kulturarv kontra modernt näringsliv, bilden av Dalarna som konservativt
- *Centrum vs periferi:* Prioriteringar mellan platser, balans mellan olika satsningar I centrum och byar

(O)Reda i begreppen

Platsutveckling

Attraktivitet

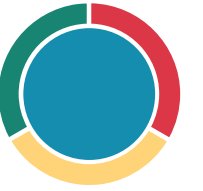

Attraktivitet – för vem/vilka?

- Boende
- Besökare
- Näringsliv / etableringar

Återblick: Vad har vi fått till oss?

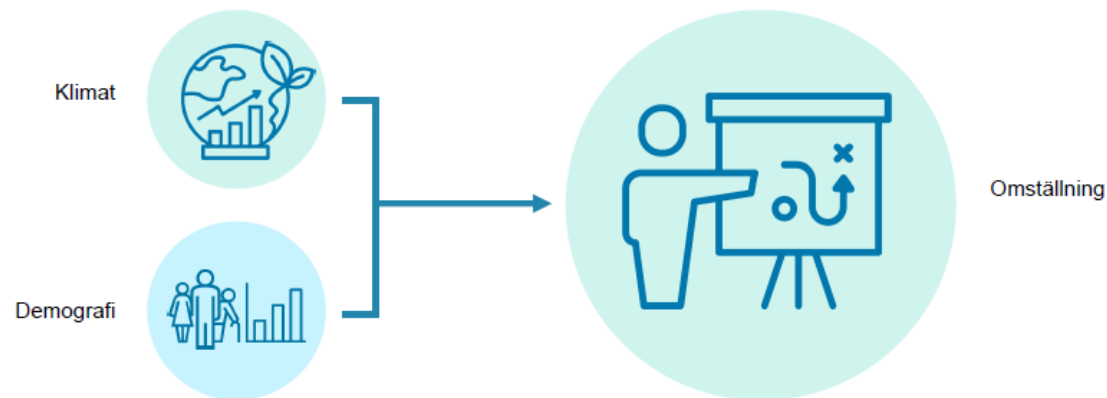

Platsen Dalarna (träff 1)

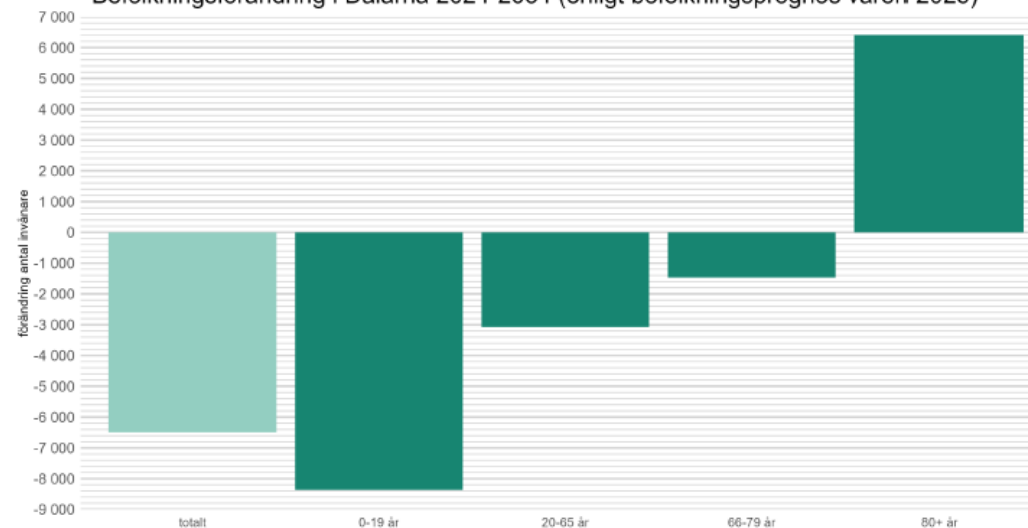
- Peter Möller, samhällsanalytiker

Vi kan inte fortsätta som vi gjort tills nu

Befolkningsförändring i Dalarna 2024-2034 (enligt befolkningsprognos våren 2025)

Källa: Region Dalarnas egna befolkningsprognos, bearbetning av Samhällsanalys, Region Dalarna
Prognosen för Ludvika kommun baseras på ett scenario som i allt väsentligt liknar den som Ludvika kommun själva tagit fram i deras scenario med medelstark tillväxt.

Luleå kommun (träff 1)

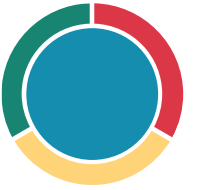
Hanna Isaksson, samordnare kultur & näringsliv

86% av Luleåborna svarar att Kulturens hus bidrar till en ökad livskvalitet

Rättviks kommun (träff 1)

Behövs en samlande kraft

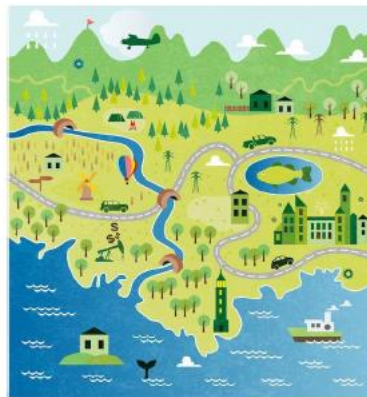
- Skapa gemensam styrka och ett enande kitt mellan aktörer
- Ta initiativ till projekt som gagnar flera aktörer
- Driva stegen i trappan, från att upptäcka Rättvik till besök med mål på inflyttning (och att den talang vi har stannar kvar)
- Samla kompetens i ett Attraktionsråd

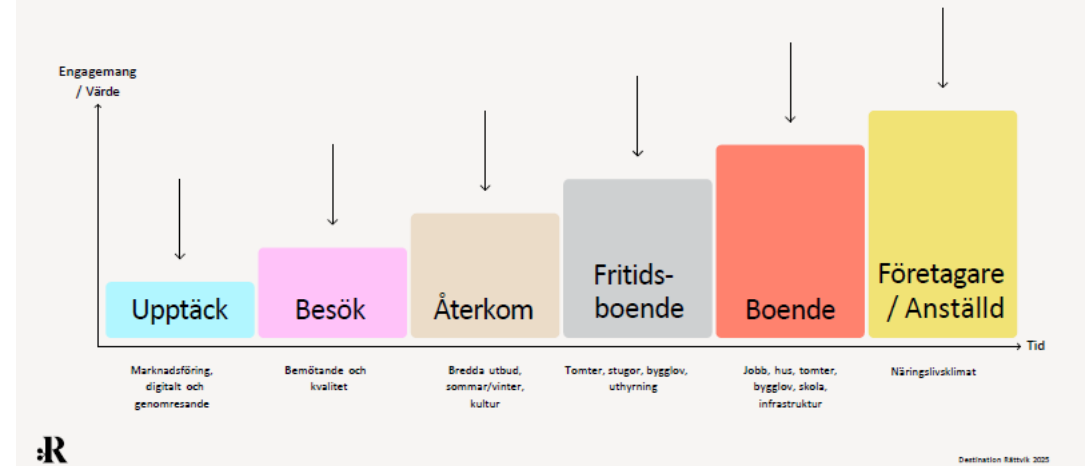
Processen

- Dela kartan
- Dela målbild
- Dela erfarenheter
- Våga att inte veta

Förbättra varje steg

BID – modell och exempel från Grängesberg (träff 2)

Projekt: Service-BID i Dalarna – Levande orter med smarta servicelösningar

Syfte: Att i ett pilotprojekt se om BID är en framkomlig metod för utveckling av lokala servicelösningar i landsbygd.

Vad är BID?

BID-modellen (Business Improvement District) är en strukturerad samverkansmodell för platsutveckling där privata och offentliga aktörer samarbetar för att göra ett avgränsat område tryggare, säkrare och mer attraktivt.

[Se tex. Levande orter \(BID-modellen\) - Tillväxtverket](#)

Platsvandringar, uppdelning i arbetsgrupper med fokusområden, möten, to-do-listor

Fokusområde 1

Platsvarumärke, identitet, profil, positionering

Fokusområde 2

Utbud – butiksmix, aktiviteter, upplevelser & service

Fokusområde 3

Platsen – funktion, utseende & utformning

Fokusområde 4

Tillgänglighet- transporter, framkomlighet & öppettider

Fokusområde 5

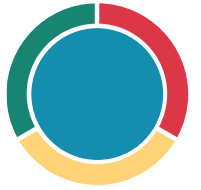
Rent, tryggt & säkert

Västra Grängesberg

Arbetar i process med samtliga fokusområden i ordning 1-5

Region Kronoberg – BY2030 och en byarkitekt (träff 2)

UTMANA NORMER

BY 2030

Normen klarar sig utan fokus - normbrytande handlingar kräver så mycket mer arbete.

Normer vi vill undersöka i BY2030

- Staden som norm
- Nybyggnation som norm
- Bilen som norm
- Bäst för flest istället för lika för alla
- Storskalighet småskalighet
- Tillväxt som norm
- Det ekonomiska systemet
- De vuxna som norm i planeringen

INSATS: BYARKITEKT

Stöd till kommuner

- Inspirera
- Dela kunskap
- Utmana
- Stöd vid planering, inventering och upphandling

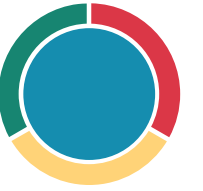
Stöd till byar

- Praktisk rådgivning
- "Konsulttimmen"
- Gestaltning och arkitektur – dagsskiss

Projekt byutveckling

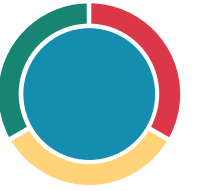
- Arkitekturkompetens i regionalt utvecklingsarbete
- Metodutveckling fysisk miljö i byar och mindre samhällen

Läxa, webinarium med Nils Björling (inför träff 3)

PLATSBYGGNAD SOM DIALOG

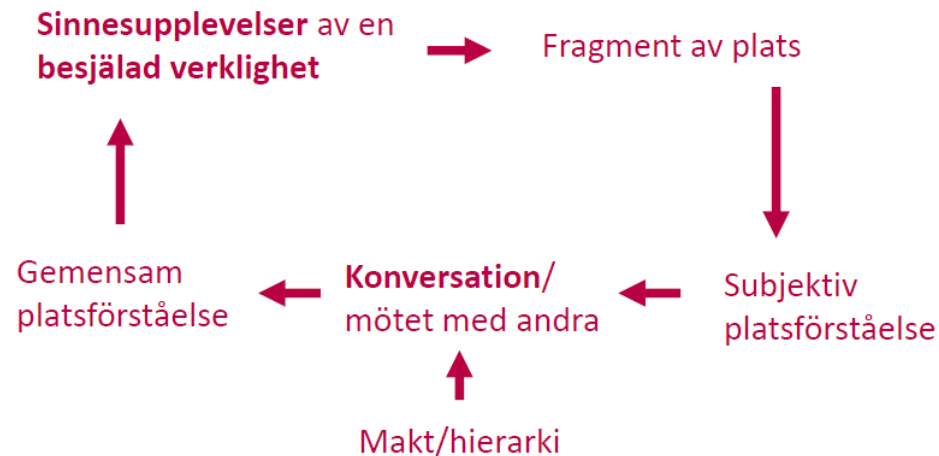
- **Plats som lins (*konfrontativ dialog*) för att synliggöra potential och målkonflikter.**
- **Plats som metod (*generativ dialog*) för att samla resurser, kompetenser och beslutsmandat.**
- **Plats som en *materiell* dialog och kunskapsutveckling**
- **Vem har tolkningsföreträde, står för problemformulering?**
- **Vem tjänar och vem begränsas av förändring?**

Exempel på samskapande platsutveckling i Malmö (träff 3)

- Tomas Wahlstedt, planarkitekt Mora kommun, tidigare Malmö

En definition av plats

Sammanfattat

- En plats är komplex och föränderlig, och finns i lika många versioner som de som nyttjar den. Läs den inte mer än nödvändigt.
- Som kommunala tjänstepersoner som arbetar med platsutveckling är vi oftast i en maktposition. Våga släpp lite på makten.
- Att jobba involverande, medskapande, underifrån, behovsdrivet och innovativt med platsutveckling är svårt. Det kräver förankring, organisatorisk förändringsvilja och extra resurser.
- Externa projektmedel kan vara bra men det finns risker. Projekt som expeditioner.

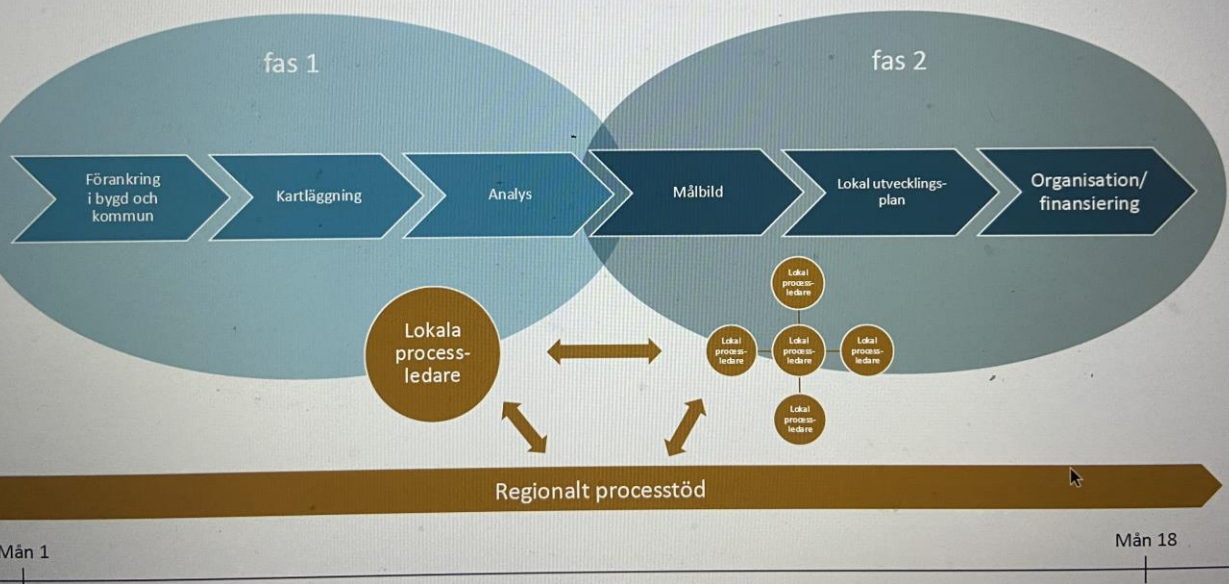
Västra Götalandsregionens arbete med platsutveckling (träff 3)

Caroline Bergmann, konsulent gestaltad livsmiljö och platsutveckling

Kulturkluster 2026

Processen

Utgångspunkter för platsutveckling

- Samordna regionala resurser utifrån platsernas olika behov
- Bred tvärssektoriell samverkan på Västra Götalandsregionen
- Flernivåsamverkan med kommuner och kommunalförbund
- Samarbete mellan lokala näringslivet, civilsamhället och offentliga myndigheter
- Fokusera på de platser som har förutsättningar att utvecklas
- Stödja mot självförsörjning och bort från bidragsberoende
- Öka inkluderingen genom möjlighet att påverka platsens utveckling

Placebrander (träff 3)

Vad skapar attraktionskraft?

- En plats där man upplever och konsumerar
- En estetiskt tilltalande plats
- Bra kommunikationer
- God offentlig service

Källa: Charlotta Mellander, professor i Nationalekonomi

Offentliga aktörens roll

- Vara en möjliggörare
- Verka för hela platsen
- Sprida kunskap

Platsens mod

Förstudie platsvarumärke Dalarna

- För stärkt attraktionskraft i länet

Omvärldsanalys, benchmark och analys

- Kartlägga tidigare och pågående arbeten, relevant forskning, lärdomar, resultat och framgångsfaktorer från andra regioner och organisationer.
- Identifiera relevanta aktörer och projekt som bör/kan ingå i tvärssektoriell samverkan.
- Ta fram underlag på möjliga stödstrukturer för långsiktigt och effektivt attraktionsarbete.
- Utforska hur underlag, erfarenheter, verktyg, metoder och modeller kan ligga till grund för genomförandeprojekt.

Lokal ekonomisk hållbarhet

- Josefina Syssner, Linköpings universitet
(Frivilligt webinarium mellan träff 3 och 4)

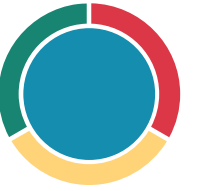

– I en globaliserad värld blir ekonomin alltmer abstrakt och upplevs ofta som avlägsen. Men i våra lokalsamhällen, alldeles nära oss, pågår en annan form av ekonomisk utveckling, säger Josefina Syssner, professor vid Centrum för kommunstrategiska studier.

Den lokala ekonomiska utvecklingen kan handla om föreningar som tar över den nedlagda matbutiken, föräldrar som ser till att det finns en förskola i byn, sjuksköterskor som startar en hälsocentral nära bygdens invånare eller en grupp som delar på en cykelverkstad med gemensamma verktyg.

För att förstå de här aktiviteterna – idéerna bakom dem, deras förutsättningar och sociala strukturer – behövs ett lokalt perspektiv på ekonomi. Det menar författarna till den nya antologin *Sätt ekonomin på plats – lokal ekonomi i teori och praktik*.

Rethinking regional attractiveness (träff 4)

- Peter Möller, samhällsanalytiker

Länk: [Rethinking regional attractiveness | OECD](#)

Country

Sweden

Region

North Middle Sweden

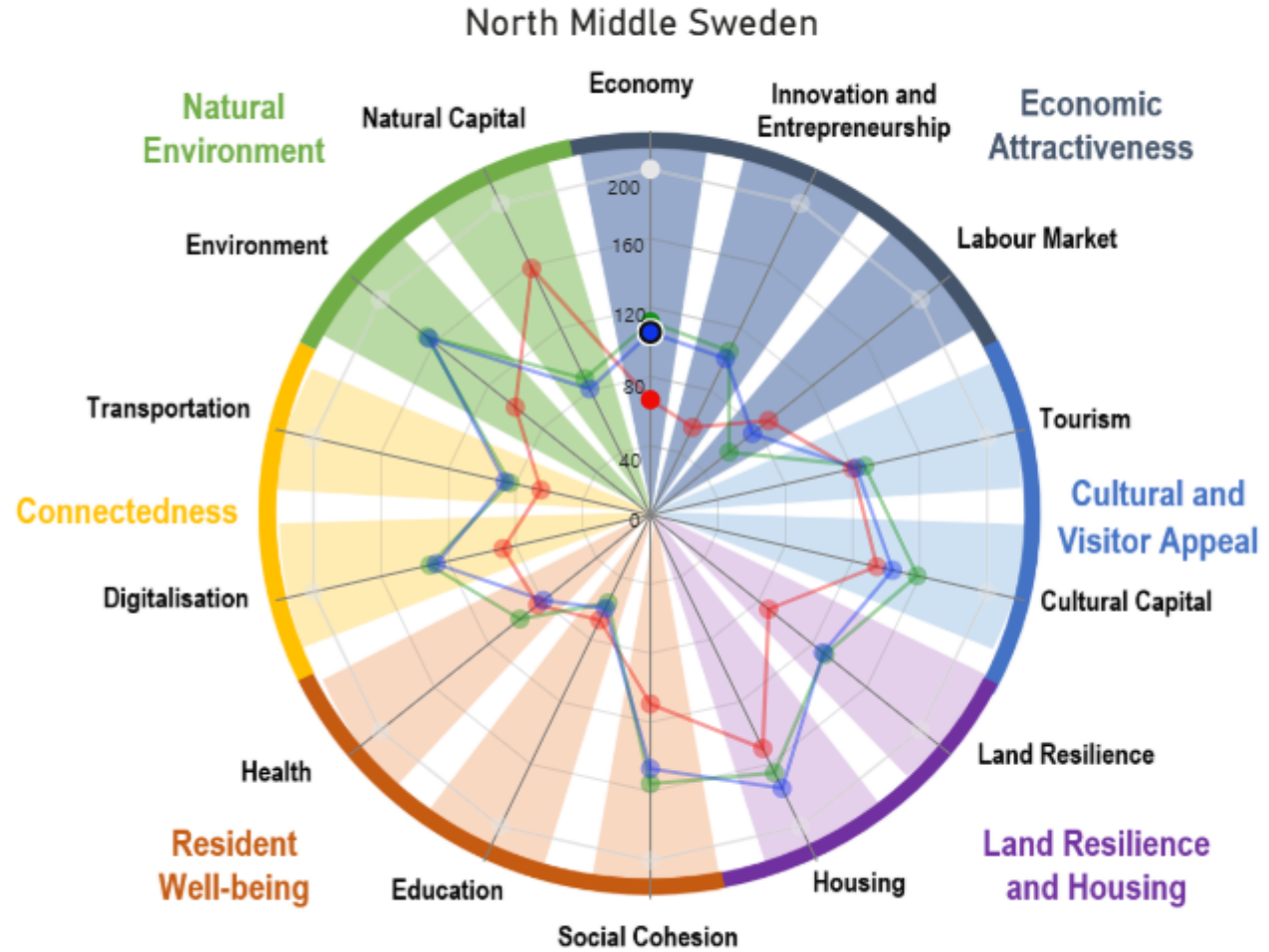
Regional Attractiveness Compass

● MAX=200 ● Country score ● OECD score ● EU score

💡 Tips on reading the attractiveness compass

- A higher score (closer to 200) indicates better performance relative to the other regions for each dimension.
- The closer the point is to the center, the lower the performance of the region compared with other regions.
- The closer the point is to the outer bound of the compass, the higher the performance compared with other regions.
- The **red dots** indicate how the region is performing relative to other regions in the **same country**.
- The **blue dots** indicate how the region is performing relative to other **EU regions**.
- The **green dots** indicate how the region is performing relative to other **OECD regions**.

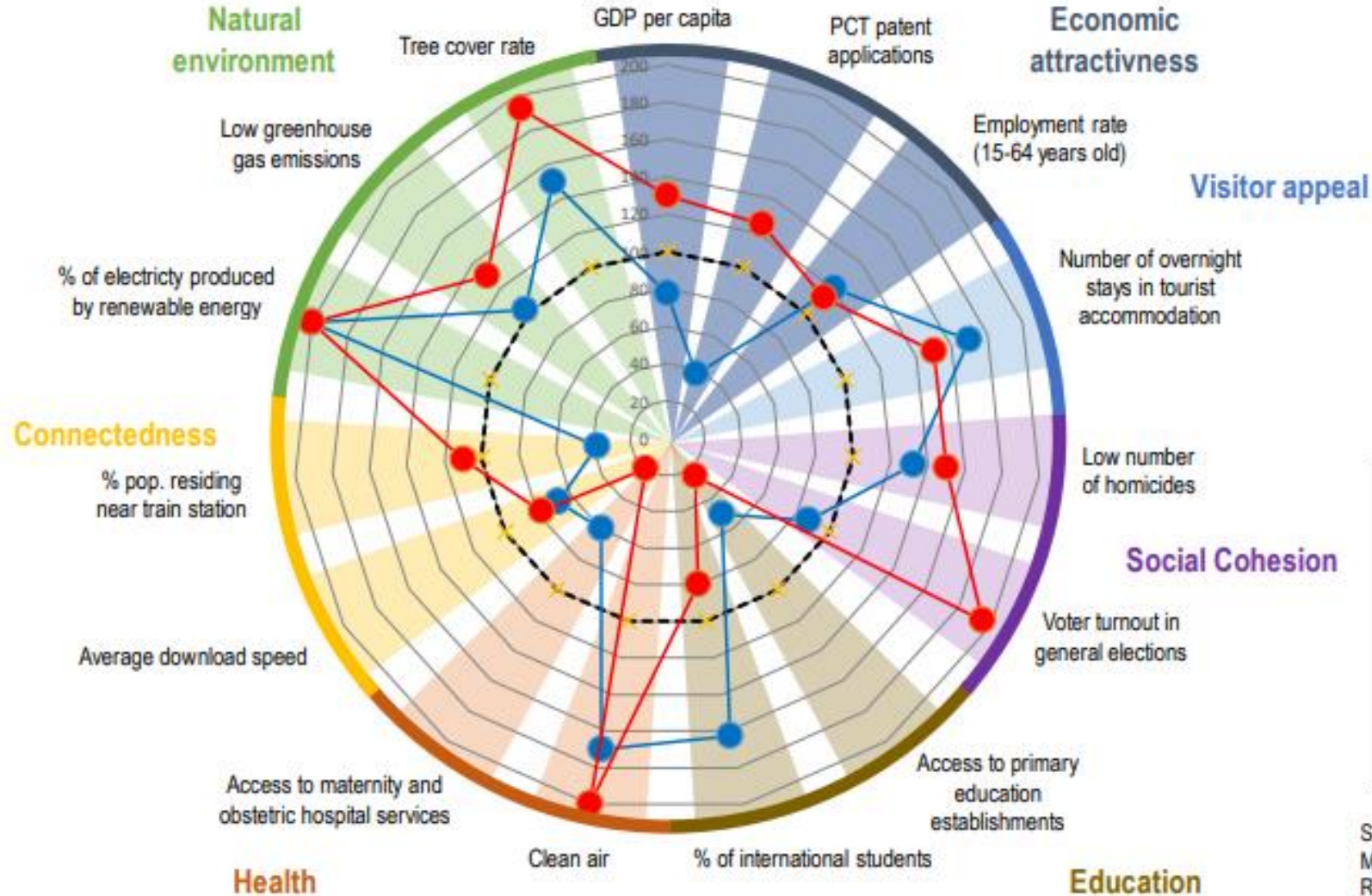

Note: Indicators and data availability may vary by country or region. Data is more limited for non-EU regions, which may affect comparability. Compasses are unavailable for Colombian Amazon regions, Iceland, and Norwegian unincorporated regions. Housing dimension is unavailable for French outermost regions and Canada's Northern Territories. Innovation and Entrepreneurship dimension is unavailable for Colombia's Chocó region.

Attractiveness Compass: Dalarna Region

- Median of regions (100)
- Compared to Swedish counties
- Compared to European regions

Compass interpretation:

- Scale from 0-200 (200 represents the region with the best performance; 100 represents the median)
- The median for the EU and the Country is represented by the same black dashed line (100).

Source: OECD database on Measuring the Attractiveness of Regions; all statistics from the OECD Regional Database unless otherwise noted.

Kopparbergs Folkets hus – om samverkan, en lokal mötesplats och vilken roll den kan spela för en plats

- Carl Oscar Sjögren, verksamhetsledare, Kopparbergs Folkets hus

Folkets Hus Kopparberg

Styrelsen (nio org)

Verksamhetsledning (VL) + arbetslag + styrelse

Arbetsgrupper	Medlemmar
<ul style="list-style-type: none">FastighetBarn och ungaBio & filmKultur (allt)Odling, park, matFolkbildning/forskning	<ul style="list-style-type: none">FöreningarFöretagPrivatperson

Vision och samhällsutveckling → ekonomi → Verksamhet → aktiviteter & program

MÖTE FÖR ALLA

18-19
◊ MÖTE
◊ KONSERT MED FOLKETS FESTORKESTER
(Martin Almgren, Bröderna Eriksson & Gustav Lindberg)

19-21
◊ ÖPPET HUS
◊ BILDVISNING
◊ KORV & CIDER
◊ KAFFE & BULLE
Folkets hus bjuder!

Vilket Folkets hus behöver Kopparberg idag? Kom med idéer eller engagera dig i en arbetsgrupp!

Bli medlem som förening, företag eller privatperson!

Varmt välkomna önskar arbetsgruppen och styrelsen för Folkets hus Kopparberg!

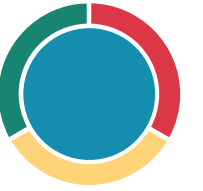
Föreningar i föreningen

- JME MUSIC
- STÄLLBERGS GRUVA
- PRO
- HALLS SKATERS
- ABF
- FOLKETS TRÄDGÅRD
- AWESOME PEOPLE
- BÄNGBRÖ
- FOLKETS HUS
- LJUSNÄRSBERGS INDUSTRI- OCH HANTVERKS-FÖRENING

Med stöd av Ljusnärings kommun, Region Örebro, Leader Bergslagen, Postkodstiftelsen, Dursvaka socialförbud, Länsstyrelsen, Skillebergs gruva

Läs mer!

Ett rumsligt perspektiv på lokal och regional utveckling (träff 4)

- Linda Sjögren, samhällsplanerare, Region Dalarna

Vi tar tillvara olika platsers förutsättningar och möjligheter

Dalarna består av en mångfald av landsbygder, samhällen och städer som alla är viktiga och kompletterar varandra. Samtidigt varierar förutsättningarna för utveckling och tillväxt. Utvecklingsarbetet ska därför vara platsbaserat och utgå från varje plats unika styrkor, utmaningar och sammanhang.

Att arbeta utifrån funktionella geografier, där människors vardagsrörelser, näringslivets flöden och naturens system hänger samman, skapar förutsättningar för mer träffsäkra beslut och effektiv samverkan. Ett gemensamt rumsligt perspektiv gör det möjligt att se hur utvecklingen i en del av länet påverkar andra, och hur samarbeten över kommun- och länsgränser kan stärka hela Dalarnas utveckling.

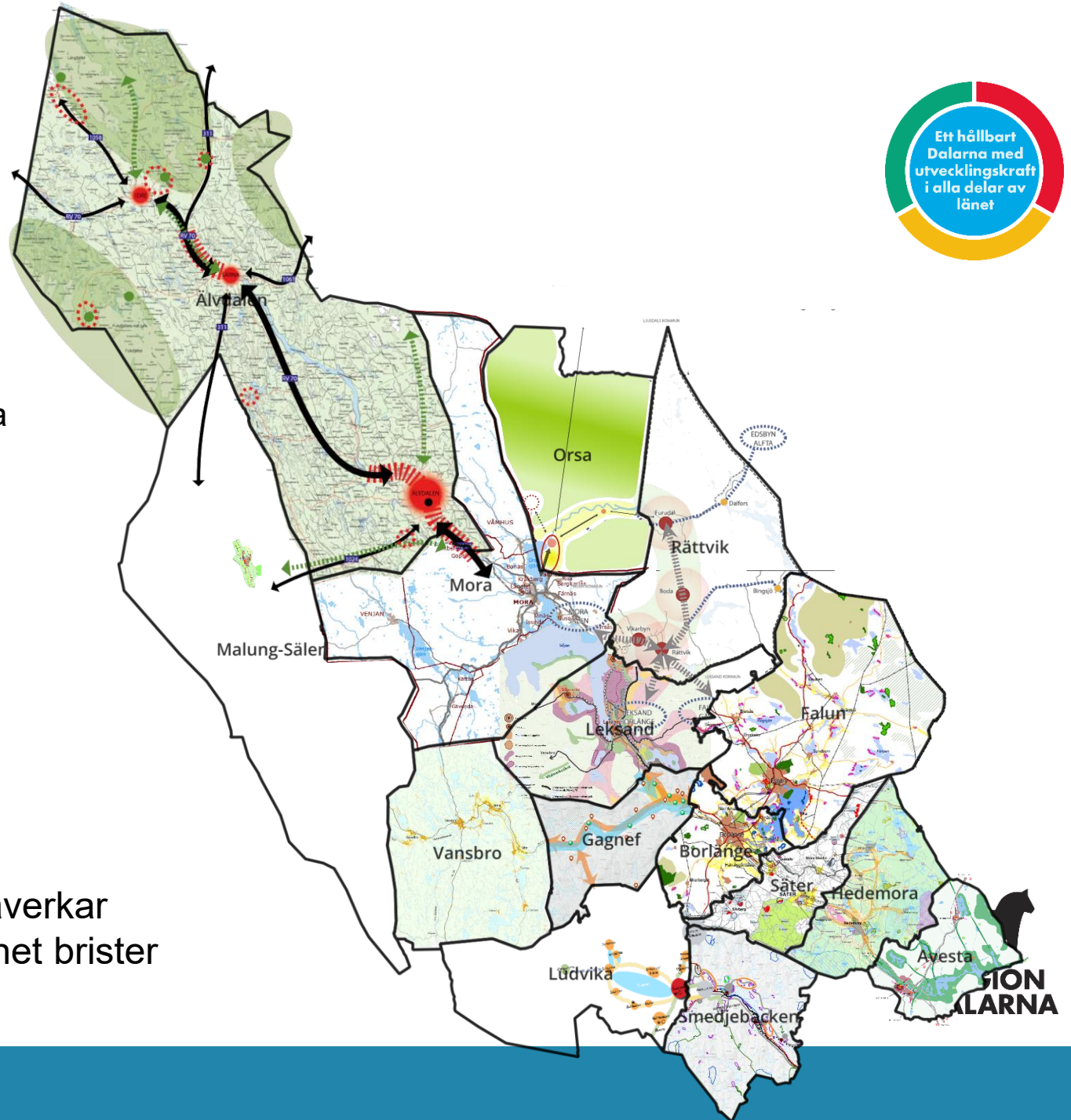
ÖP kartläggning

Arbetar med samma frågor: boende, tillgänglighet, service, näringsliv, hållbarhet etc.

Men när man lägger strategikartorna bredvid varandra får man inte en samlad bild, utan en mosaik som präglas av flera utmaningar:

- Olika nivå
- Olika begreppsanvändning
- Olika sakområden
- Svårt att synliggöra synergier
- Svårt att se om samma eller olika typ av utveckling prioriteras
- Svårt att synliggöra synergier
- Svårt att se om samma eller olika typ av utveckling prioriteras

Svårt att se hur olika satsningar tillsammans påverkar attraktiviteten, var närhet stärks, var tillgänglighet brister och var målkonflikter uppstår

Lars Marcus – webinarium om platsens attraktivitet (läxa inför träff 4)

- Markvärde skapas av läge, inte i första hand av vad vi bygger
- Gatustruktur och offentliga rum skapar tillgänglighet och placerar platser i relation till varandra. Vilket gör platsen funktionell och skapar ett system av avstånd, närhet, kopplingar och barriärer.
- Dessa strukturer formar nav, stråk och periferier och därmed möjlig markanvändning
- Allt kan inte hända var som helst. Läget är så värdefullt för att det avgör möjligheter
- Därför angeläget att första systemet bakom läget.
- Attraktivitet uppstår inte av täthet, utan av närhet i ett fungerande rumsligt system som gör vardagen fungerande.

Samtal. Vilka kartor kan hjälpa oss – lokalt och regionalt – i arbetet för mer hållbara och attraktiva platser?

Lokala kartor?

Regionala
kartor?

Gruppsamtal

TEORI

Viktigaste insikterna

Kunskapsbehov

PRAKTIK

Handfasta tips

Att göra eller
pröva framåt

REDAN

SEDAN

Framåtblickande ...

Förstudien, blir förhoppningsvis ett genomförandeprojekt.

Ny omgång planeringsstrategier. Tas vidare på ÖP-forum i vår.

Fortsatt nytta av varandra – verktyg för strategisk samverkan (se uppdaterad Dalastrategi).

Kunskapspridning vid Dalating 2026

2. Platsutveckling i praktiken – attraktivitet, livsmiljöer och samarbete

I detta seminarium, som tar avstamp i Dalalabs lärprojekt om platsutveckling och attraktivitet, utforskar vi vad som gör en plats levande, inkluderande och attraktiv – för boende, besökare, företag och investeringar. Var i ligger de största utmaningarna och vilka framgångsfaktorer finns? Här möts perspektiv från samhällsbyggnad, kultur och näringsliv för att diskutera frågor om attraktivitet, livsmiljöer, målkonflikter och platsens roll i en tid av demografiska förändringar. Hur kan vi tillsammans ta nästa steg mot attraktivare och mer hållbara platser i Dalarna?